

FYLKESTINGSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
270/2024	Fylkesrådet	24.09.2024
119/2024	Fylkestinget	21.10.2024
	Komite for utdanning og kompetanse	21.10.2024

Høring - forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever

Sammendrag

I denne saken behandles høringsuttalelse til Kunnskapsdepartementets forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever i opplæringsloven og privatskoleloven.

Den opprinnelige høringsfristen ble satt til den 10. oktober 2024, men ved søknad om utsatt høringsfrist av 24. juni 2024 og Kunnskapsdepartementets tilbakemelding på søknad om utsatt høringsfrist av 5. august 2024, ble ny høringsfrist satt til den 25. oktober 2024.

I saken støttes Kunnskapsdepartementets forslag til endringer i ny opplæringslov og privatskoleloven.

Bakgrunn

Det er kjent at det brukes fysisk makt mot elever i skolen i dag, og at det er stor usikkerhet blant ansatte i skolen om når og hvordan det er adgang til å gripe inn mot elever.

Over tid har det kommet flere oppfordringer om å regulere adgangen til bruk av fysisk makt overfor elever, blant annet i NOU 2015: 2 *Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt miljø*, NOU 2019:23 *Ny opplæringslov* og høringsssvarene til begge NOU-ene. I NOU 2019:23 *Ny opplæringslov* la opplæringslovutvalget til grunn at det brukes tvang mot elever og at ikke all tvangsbruk kan vurderes som nødrett eller nødverge, samt at det rettslige grunnlaget for bruken av tvang er uklart.

Det er kjent at mobbing, trakassering, trusler og andre psykiske krenkelser er et alvorlig problem i skolen. Elevundersøkelsen viser en markant økning i antall elever som blir utsatt for mobbing. Psykiske krenkelser har et alvorlig skadepotensial for den som utsettes for det. Dette skadepotensialet kan være minst like alvorlig som ved fysisk vold. Departementet mener det er viktig å beskytte elevene mot slik skade.

En annen utfordring i skolen er at noen elever ødelegger eller forstyrrer undervisningen på en måte som fører til en uholdbar undervisningssituasjon for de andre elevene. Dette er ødeleggende for de andre elenes læring og læringsmiljø. En rapport fra Deloitte (2019) innhentet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet viser blant annet at det blir brukt fysisk makt for å forflytte elever i situasjoner hvor de forstyrrer undervisningen, og det er flere som mener at dette er den mest utbredte formen for tvang og makt i skolen i dag. Departementet mener det er viktig å beskytte elevenes læringsmiljø og rett til utdanning.

Problemstilling

En av problemstillingene i dag er at det oppleves som uklart hva som er legitimt maktbruk, og hva som vil utgjøre en krenkelse mot den enkelte elev etter skolemiljøreglene i opplæringsloven kapittel 12. Departementet mener derfor at det bør foreslås regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever i opplæringsloven og privatskoleloven.

Drøfting

Departementet foreslår å lovfeste at ansatte i skolen skal ha adgang til å gripe inn fysisk mot elever når det er nødvendig for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller ødelegger eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever.

Hvordan ansatte kan gripe inn fysisk og hvor lenge inngripen kan pågå, vil være avhengig av den konkrete situasjonen. Det vil etter departementets syn ikke være mulig å lovregulere akkurat hvordan ansatte skal gripe inn fysisk i det enkelte tilfellet for at det skal være lovlig.

Departementets forslag vil innebære at reglene i § 13-4 om adgang til å gripe inn fysisk blir justert slik at det åpnes for fysisk inngripen i to nye situasjoner. De vilkårene og skranker for bruk av fysisk makt som følger av § 13-4 vil også gjelde for disse to nye situasjonene, herunder at den fysiske inngripen ikke kan gå lenger enn nødvendig og at det må stå i rimelig forhold til de interesser som skal ivaretas.

Videre vil reglene i opplæringsloven og privatskoleloven om forebygging, dokumentasjon og meldeplikt ved fysisk inngripen også gjøre seg gjeldende her.

I høringsnotatet bes det om høringsinstansenes syn på hvordan man bør gå frem lovteknisk for å lovfeste ansattes adgang til å gripe inn fysisk for å avverge at en elev krenker noen psykisk. Avdeling for utdanning og kompetanse mener den beste løsningen på dette vil være å inkludere psykiske krenkelser i § 13-4 første ledd bokstav a, slik at denne bestemmelsen ikke bare omfatter fysiske krenkelser, men også psykiske krenkelser. Dette gjøres da ved å stryke ordet «fysisk» i § 13-4 slik at kriteriet for å kunne gripe inn etter bokstav a blir at «eleven krenker ein person», noe som da omfatter både fysiske og psykiske krenkelser.

Medvirkning

Det ble sendt e-post til medvirkning den 19.08.2024. Det er ikke mottatt noen innspill.

Fylkesrådets vurdering

Fylkesrådet mener det må være et overordnet mål å unngå bruk av fysisk makt overfor elever i skolen. Kunnskapsgrunnlaget til departementet viser imidlertid at det er urealistisk at bruk av fysisk makt alltid kan unngås. Fylkesrådet ser derfor viktigheten av å regulere bruken av fysisk makt i skolen. Et tydelig hjemmelsgrunnlag er viktig for at lærerne skal være trygge på det handlingsrommet de har for å avverge at elever krenker andre psykisk eller vesentlig forstyrrer undervisningen. Fylkesrådet støtter derfor departementets forslag til regler om bruk

av fysisk inngripen i disse to situasjonene i opplæringsloven og privatskoleloven.

Konsekvenser for Nordland fylkeskommune **Økonomiske og personellmessige konsekvenser**

Saken medfører ingen økonomiske eller personalmessige konsekvenser.

Andre konsekvenser

Saken har ingen konsekvenser knyttet til fylkeskommunal politikk for likestilling, miljø, klima, folkehelse, universell utforming, bygningsmessige forhold, samfunnsansvar ved anskaffelser eller liknende.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser.
2. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever.

Bodø den 24.09.2024
Svein Øien Eggesvik
fylkesrådsleder
sign

Joakim Sennesvik
fylkesråd for utdanning og kompetanse
sign

24.09.2024 Fylkesrådet

Votering i Fylkesrådet

Enstemmig

Innstilling fra Fylkesrådet

Fylkesrådets innstilling enstemmig vedtatt.

21.10.2024 Fylkestinget

Utdanning og kompetansekomiteens innstilling ble lagt fram av saksordfører Mikael Rølvåg, Senterpartiet:

1. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser.
2. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever.
3. Nordland fylkesting mener at det bør utarbeides en veileder til skoleeierne om bruk av fysisk inngripen i undervisningen for å sikre klarhet i når fysisk inngripen kan brukes i skolehverdagen.
4. Nordland fylkesting mener saken vil kunne medføre økte økonomiske og administrative konsekvenser for fylkeskommunene. Ber staten følge opp med nødvendig kompensasjon.

Votering i plenum

Utdanning og kompetansekomiteens innstilling enstemmig vedtatt med 45 stemmer (11 Arbeiderpartiet, 11 Høyre, 6 Fremskrittspartiet, 5 Senterpartiet, 4 SV-Sosialistisk Venstreparti, 3 Rødt, 2 Industri- og Næringspartiet, 1 Venstre, 1 Miljøpartiet De Grønne, 1 Kristelig Folkeparti.)

FT 119/2024

Vedtak

1. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser.
2. Nordland fylkesting støtter å lovfeste at det skal kunne gripes inn fysisk for å avverge at en elev vesentlig forstyrrer opplæringen til andre elever.
3. Nordland fylkesting mener at det bør utarbeides en veileder til skoleeierne om bruk av fysisk inngripen i undervisningen for å sikre klarhet i når fysisk inngripen kan brukes i skolehverdagen.
4. Nordland fylkesting mener saken vil kunne medføre økte økonomiske og administrative konsekvenser for fylkeskommunene. Ber staten følge opp med nødvendig kompensasjon.

Vedlegg

Tittel	DokID
Høring - forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever - Høringsfrist: 10.10.2024	1297607
Høringsnotat	1297608
Søknad om utsatt høringsfrist - Høring - forslag til regler om bruk av fysisk inngripen for å avverge at en elev utsetter noen for psykiske krenkelser eller vesentlig forstyrrer undervisningen for andre elever	1297606
Tilbakemelding på søknad om utsatt høringsfrist - 25.10.2024	1297604
Innspill fra Utdanningsforbundet - UNIO	1382929
Innspill fra Nordland eldreråd	1385206
Innspill fra Skolenes Landsforbund - LO	1389757